

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

427Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ, ΤΗΣ 17ΗΣ ΚΑΙ 18ΗΣ ΜΑΪΟΥ 2006

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την πενταετή αξιολόγηση των κοινοτικών ερευνητικών δραστηριοτήτων (1999-2003) που πραγματοποιήσαν ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες υψηλού επιπέδου

COM(2005) 387 τελικό

(2006/C 195/01)

Στις 24 Αυγούστου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 25 Απριλίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BRAGHIN.

Κατά την 427^η σύνοδο ολομελείας της, της 17^{ης} και 18^{ης} Μαΐου 2006 (συνεδρίαση της 17ης Μαΐου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 108 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία της γνωμοδότησης

1.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά και υποστηρίζει τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν κατά την τρίτη πενταετή αξιολόγηση καθώς και τη δέσμευση πνευματικών πόρων τόσο υψηλού επιπέδου, και εύχεται οι συστάσεις των διαφόρων ομάδων εμπειρογνομώνων, και ειδικότερα της επιτροπής για τη συνολική αξιολόγηση⁽¹⁾, να αποτελούν σταθερό σημείο αναφοράς κατά την εφαρμογή των ΠΠ, κατά τους μελλοντικούς σχεδιασμούς της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας και γενικότερα στις πολιτικές που θα καταστήσουν λειτουργική τη στρατηγική της Λισσαβώνας.

1.2 Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα ταχθεί υπέρ της ουσιαστικής αύξησης του προϋπολογισμού για την ευρωπαϊκή E&TA, και συνεπώς εκφράζει την λύπη της για την προβλεπόμενη μείωση του ποσού αυτού διότι έρχεται σε αντίθεση με την προτεραιότητα της ανάπτυξης που θέτουν οι παγκόσμιες προκλήσεις για τον ανταγωνισμό και επιδιώκει η στρατηγική της Λισσαβώνας.

1.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία μιας ευρύτερης δέσμευσης του βιομηχανικού τομέα σε ό,τι αφορά την έρευνα και την καινοτόμο ανάπτυξη για την επίτευξη του στόχου του Συμβουλίου της Βαρκελώνης, και εκφράζει την ευχή να καταβληθεί προσπάθεια που να αποσκοπεί περισσότερο στην επικοινωνία και στη συμμετοχή των

επιχειρήσεων, των οργανώσεων και των ενώσεων των παραγωγών με στόχο τον προσδιορισμό των θεματικών στρατηγικών τομέων όπου μπορεί να αναδειχθεί η αριστεία της ευρωπαϊκής έρευνας.

1.4 Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθούν τα κατάλληλα μέσα για να ενθαρρυνθούν οι ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&TA), από τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου ή τα επισφαλής κεφάλαια έως τις χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕ για πιστώσεις που ενθαρρύνουν την έρευνα, ούτως ώστε να προωθηθεί η μετάβαση από τα αποτελέσματα της έρευνας σε συγκεκριμένες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

1.5 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τη θέση της επιτροπής αξιολόγησης ότι είναι αναγκαίο να δοθεί στους ερευνητές μεγαλύτερη αυτονομία και ευθύνη (με την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι δεοντολογικές αρχές), μεγαλύτερη προβολή στην επιστημονική σταδιοδρομία, και να εξασφαλιστεί περισσότερη (όχι μόνο ως προς το χώρο) διεπιστημονική κινητικότητα, καθώς και ενσωμάτωση του συστήματος των υποτροφιών Marie Curie στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα και χρησιμοποίησή τους που να αποσκοπεί ειδικά στην αύξηση της κινητικότητας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στο πεδίο της έρευνας.

⁽¹⁾ Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999-2003, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ΕΡΕΥΝΑ, 15 Δεκεμβρίου 2004.

1.6 Η ΕΟΚΕ ζητεί να δοθεί προτεραιότητα στη χάραξη καινοτόμων πολιτικών που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στον επιστημονικό και μηχανολογικό τομέα, για να ευνοηθεί η παρουσία των γυναικών μεταξύ των ερευνητών, για να καταστεί η επιστημονική σταδιοδρομία πιο ελκυστική και να επιστρέψουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ερευνητές που εργάζονται στο εξωτερικό. Θα ήταν εξάλλου επιθυμητό να υπάρχουν στα λύκεια περισσότερα μαθήματα θετικής και τεχνικής κατεύθυνσης και να ακολουθείται πολιτική για την προώθηση των θετικών πανεπιστημιακών σπουδών.

1.7 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, για λόγους απλοποίησης, ένα σύστημα υποβολής προσφορών με σαφέστερους τύπους σχημάτων, δραστηριοτήτων και κατηγοριών των συμμετεχόντων, με μεγαλύτερη ευελιξία και ελευθερία επιλογής για τον αιτούντα, με απλές οδηγίες για την οικονομική και διοικητική διαχείριση και ειδικότερα όσον αφορά τις Συμβατικές Συμφωνίες μεταξύ των συμμετεχόντων.

1.8 Η ΕΟΚΕ προτείνει μία συνεχή αξιολόγηση όσον αφορά την ορθότητα των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται και των διεργασιών επίσημου ελέγχου και αξιολόγησης, καθώς και την ενσωμάτωση, σε σαφώς προσδιορισμένα αναπτυξιακά σχέδια, φάσεων για την επαλήθευση των δραστηριοτήτων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων σε συγκεκριμένα και προκαθορισμένα σημεία ελέγχου του σχεδίου, που να συμβαδίζουν με τη χορήγηση των χρηματοδοτήσεων και την πορεία του ίδιου του σχεδίου.

1.9 Η ΕΟΚΕ προτείνει να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για την εφαρμογή μιας σειράς δεικτών που να επιτρέπουν πραγματικά την μέτρηση των επιδόσεων όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Με αυτούς τους δείκτες «επίδοσης της έρευνας» θα πρέπει να μετράται η αποτελεσματικότητα των δράσεων που χρηματοδοτούνται για περαιτέρω επιστημονική πρόοδο, για τη συνολική ανάπτυξη της ΕΕ και για τον προσανατολισμό των προτεραιοτήτων στις μελλοντικές δραστηριότητες.

2. Οι προκλήσεις για την ευρωπαϊκή έρευνα

2.1 Η τρίτη πενταετής αξιολόγηση των προγραμμάτων πλαισίων έρευνας αποτελεί μία σημαντική άσκηση ανάλυσης λόγω του εκτεταμένου περιεχομένου⁽³⁾. Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται βασικά τις αναλύσεις και τις συστάσεις της επιτροπής των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων τις οποίες υιοθέτησε η Επιτροπή. Δεδομένου του παγκοσμίου ανταγωνιστικού πλαισίου και των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας και του Συμβουλίου της Βαρκελώνης, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη να δοθεί έμφαση στις βασικές προτεραιότητες και στόχους της κοινοτικής έρευνας, με στόχο κυρίως την ευρύτερη συμμετοχή των παραγωγικών κλάδων.

2.2 Σήμερα η τεχνική και επιστημονική πρόοδος και η καινοτομία προχωρούν όλο και περισσότερο με διαδικασίες γόνιμης συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων επιστημονικών κλάδων, με

ευρεία πολυτομεακή αλληλεπίδραση πανεπιστημίων, επιχειρήσεων και εξωτερικού κόσμου, και δεν ακολουθείται αποκλειστικά το γραμμικό πρότυπο όπου η καινοτομία συμβαδίζει με την βασική έρευνα (τουλάχιστον σε ακαδημαϊκό επίπεδο) ενώ η ανάπτυξη και η εφαρμογή αφορούν τη βιομηχανική έρευνα, πρότυπο που επικρατούσε στην επιστημονική ανάπτυξη μέχρι προσφάτως⁽⁴⁾. Βασικά χαρακτηριστικά της ερευνητικής δραστηριότητας καθίστανται η συνεργασία, η διαλογική μάθηση, η αβεβαιότητα και ο κίνδυνος.

2.3 Το διαλογικό πρότυπο καθιστά δυνατή την κατανόηση της επιτυχίας των περιφερειακών ομάδων εργασίας (Cluster) που συνιστούν ένα σύστημα ικανό να επηρεάσει θετικά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και των πανεπιστημίων και να συμβάλει στην υλοποίηση ενός κατάλληλου κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ενός αποτελεσματικού οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου, ενός δικτύου υποδομών και των κατάλληλων ρυθμιστικών συστημάτων για τις προκλήσεις του ανταγωνισμού.

2.4 Το παγκόσμιο ανταγωνιστικό πλαίσιο

2.4.1 Η Ευρώπη αντιμετωπίζει άνευ προηγουμένου προκλήσεις όσον αφορά τον παγκόσμιο ανταγωνισμό και το δυναμικό ανάπτυξης, όπου φαίνεται λιγότερο αποτελεσματική όχι μόνο έναντι των παραδοσιακών της ανταγωνιστών αλλά και των μεγαλύτερων αναδυόμενων χωρών. Ειδικότερα η Ινδία και η Κίνα καταγράφουν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην έρευνα, που προσεγγίζουν το 20 % ετησίως στην Κίνα: υπολογίζεται ότι το 2010 η χώρα αυτή θα διαθέτει στην Ε&ΤΑ ποσοστό του ΑΕγχΠ αντίστοιχο με αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις επενδύουν στην Κίνα όχι μόνο λόγω του χαμηλότερου κόστους, αλλά και για τον ευνοϊκό συνδυασμό καλά εκπαιδευμένων ανδρών πόρων και μεγάλων και δυναμικών αγορών για τις τεχνολογίες και τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας⁽⁵⁾. Επειδή η έρευνα και η καινοτομία αποτελούν τομείς καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων⁽⁶⁾, η Ευρώπη πρέπει να κινητοποιήσει τους κατάλληλους οικονομικούς πόρους και όλο το πνευματικό δυναμικό της για την προώθηση της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας⁽⁶⁾.

2.4.2 Δυστυχώς τα πλέον πρόσφατα στοιχεία είναι ανησυχητικά: το ύψος των δαπανών για την έρευνα είναι ουσιαστικά σταθερό γύρω στο 1,9 % ενώ η ετήσια αύξηση κατά 0,7 % την περίοδο 2000-2003 με ορίζοντα το 2010 θα συμβάλει στην επίτευξη ενός ποσοστού του ΑΕγχΠ ίσου μόνο με 2,2 %. Επισημαίνεται ότι, για το διαφορετικό ποσοστό του ΑΕγχΠ, στις ΗΠΑ οι δράσεις Ε&ΤΑ είναι, σε απόλυτα μεγέθη, πολύ μεγαλύτερες, και κατά συνέπεια είναι ευκολότερη η επίτευξη της απαραίτητης κρίσιμης μάζας. Η

⁽³⁾ Cfr. Keith Smith, *The Framework Programmes and the changing economic landscape*, European Commission, JRC/IPTS, Σεβίλλη, Δεκέμβριος 2004, σελ. 11-12

⁽⁴⁾ Πρόλογος J. Potočník a *Key figures 2005. Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation*, European Commission, ΓΔ Έρευνα, 2005, σελ. 5, ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

⁽⁵⁾ Η ΕΟΚΕ έχει δώσει μεγάλη σημασία στο θέμα αυτό σε πολλές γνωμοδοτήσεις της, με τελευταία την INT 269 – CESE 1484/2005, 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο ΕΤΑ, 14 Δεκεμβρίου 2005, εισηγητής WOLF, σημεία 2.2, 2.3, 2.4

⁽⁶⁾ Βλέπε την εισαγωγή του προέδρου Erkki Ormala a Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999-2003, cit.

⁽⁷⁾ Η διαδικασία αξιολόγησης συνοδεύεται από πολυάριθμα έγγραφα και εκθέσεις, που έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού στην ιστοσελίδα <http://forum.europa.eu.int/Public/jrc/rtd/fiveyearasskb/library>.

διαφορά του ύψους των δαπανών για την έρευνα στην Ευρώπη από το ύψος των δαπανών των κυριότερων ανταγωνιστών της οφείλεται κυρίως στη χαμηλή συμβολή του ιδιωτικού τομέα (το 2002, ο ιδιωτικός τομέας συμμετείχε στην έρευνα με ποσοστό ίσο με 55,6 % στην ΕΕ, έναντι 63,1 % στις ΗΠΑ και 73,9 % στην Ιαπωνία). Αυτό που προβληματίζει ακόμη περισσότερο είναι ότι μειώθηκαν κατά την ίδια περίοδο οι ιδιωτικές δαπάνες, και ότι οι ιδιωτικές επενδύσεις φαίνεται να προσανατολίζονται περισσότερο προς άλλες περιοχές της γης που προσφέρουν συνολικά καλύτερους όρους: οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κατά την περίοδο 1997-2002 αύξησαν τις δαπάνες για έρευνα στις ΗΠΑ κατά 54 % σε πραγματικούς όρους, ενώ η ροή από τις ΗΠΑ προς την ΕΕ αυξήθηκε μόνο κατά 38 % (7).

2.5 Οι βασικοί στόχοι

2.5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάλυση που οδήγησε στον καθορισμό των τεσσάρων βασικών στόχων:

- προσέλκυση και ανταμοιβή των καλύτερων ταλέντων,
- δημιουργία περιβάλλοντος ιδιαίτερα πρόσφορου για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων E&TA στο χώρο των επιχειρήσεων και της βιομηχανίας,
- κινητοποίηση πόρων για την καινοτομία και την αειφόρο οικονομική μεγέθυνση,
- οικοδόμηση της εμπιστοσύνης στην επιστήμη και την τεχνολογία.

2.5.2 Η κυριότερη πρόκληση που έθεσε το Συμβούλιο της Βαρκελώνης, δηλαδή η διάθεση του 3 % του ΑΕγχΠ στην έρευνα έως το 2010, αυξάνοντας το ποσοστό της έρευνας που χρηματοδοτείται από τον ιδιωτικό τομέα στα 2/3 αυτού του ποσοστού, επιβάλλει τη σύγκριση και τον συντονισμό των κοινοτικών και των εθνικών πολιτικών για την έρευνα. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν η Ευρώπη καταστεί πιο ελκυστική για τις επενδύσεις σε έρευνα, βελτιωθεί η απόδοση του συστήματος έρευνας με τις κατάλληλες προϋποθέσεις πλαίσιο, αυξηθεί ο αντίκτυπος των κινήτρων της δημόσιας δαπάνης επί της ιδιωτικής έρευνας, καταστούν αποτελεσματικές και συνεκτικές οι πολιτικές έρευνας τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και σε εθνικό (8).

2.5.3 Με βάση τις αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την διαδικασία αξιολόγησης και τις θέσεις που εξέφρασαν πολλοί φορείς, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη μία πιο έντονη παρέμβαση, με δράσεις που θα συντονίζονται από κοινού από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη, όσον αφορά τους όρους που δεν είναι αρκετά ευνοϊκοί για τις δράσεις έρευνας. Πρέπει να καθοριστεί ένα σύνολο άμεσων κινήτρων για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα του

συστήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο: ο κατακερματισμός και ο ελλιπής συντονισμός των προσπαθειών εμποδίζουν την επίτευξη της αναγκαίας κρίσιμης μάζας και εστίασης. Άλλωστε απαιτείται εντελώς διαφορετικός τρόπος σύγκρισης και συντονισμού των εθνικών πολιτικών έρευνας, όπως επίσης και των πολιτικών εκπαίδευσης και ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, ανάπτυξης της καινοτομίας μέσω φορολογικών κινήτρων, εποικοδομητικής συνεργασίας και συνέργιας μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, κλπ.

2.6 Οι συστάσεις για τη μελλοντική ευρωπαϊκή πολιτική έρευνας

2.6.1 Η ΕΟΚΕ έχει πολλάκις ταχθεί υπέρ της ουσιαστικής αύξησης του προϋπολογισμού για την ευρωπαϊκή E&TA, και κατά συνέπεια έχει επανειλημμένα υποστηρίξει την πρόταση της Επιτροπής για αύξηση των πόρων που διατίθενται στο 7^ο ΠΠ και, μελλοντικά, για περαιτέρω αύξηση μακροπρόθεσμα (9). Η πρόθεση του Συμβουλίου να μειώσει σημαντικά το ποσό αυτό, γύρω στο 5 % του γενικού προϋπολογισμού της ΕΕ αντί του 8 % που πρότεινε η Επιτροπή, έρχεται σε αντίθεση με την προτεραιότητα ανάπτυξης που θέτουν οι παγκόσμιες προκλήσεις για τον ανταγωνισμό και την οποία επιδιώκει η στρατηγική της Λισσαβώνας.

2.6.2 Η ΕΟΚΕ έχει ανέκαθεν υποστηρίξει τη σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (EXE) (10) και έχει συμφωνήσει για τη δημιουργία ενός οργανισμού όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ΕΣΕ), που θα μπορούσε να καταστεί ένα καθοριστικής σημασίας μέσο για την προαγωγή της επιστημονικής αριστείας μέσω της διασυνοριακής έρευνας με διαδικασίες εκ των κάτω προς τα άνω. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που ελήφθησαν υπόψη οι συστάσεις της ιδίως όσον αφορά την αυτονομία του ΕΣΕ και τη σύνθεση της επιστημονικής του επιτροπής, επαναλαμβάνοντας τη σημασία που έχει η συμμετοχή εξαιρετών επιστημόνων οι οποίοι προέρχονται και από τον χώρο της βιομηχανικής έρευνας (11).

2.6.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη ενός ευρέος φάσματος συντονισμένων δράσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί η βέλτιστη ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών, αλλά θεωρεί ότι δεν έχουν διατεθεί για το σκοπό αυτό αποτελεσματικά μέσα. Η διαδικασία μετάβασης που βίωσαν τα κράτη αυτά κατά την περίοδο της υπό εξέταση αξιολόγησης περιπλέκει την αντίληψη περί καταλληλότερων δράσεων για την οικοδόμηση μιας σταθερής οικονομίας που να βασίζεται στην ανάπτυξη των γνώσεων και της έρευνας. Η προσέγγιση που επιδιώκει την «ενίσχυση της έρευνας» έχει ασφαλώς μεγαλύτερη σημασία για τα νέα κράτη μέλη, αλλά θα πρέπει να στραφεί προς την «παραγωγή καινοτομιών» για να τεθούν σε ενέργεια τα αναπτυξιακά κίνητρα που χρειάζονται οι χώρες αυτές.

(9) CESE 1484/2005, σημεία 1.4, σελίδα 2 και 4.1 έως 4.6 σελ. 9 και 10.

(10) Πρβλ. τη γνωμοδότηση CESE 1647/2004 στην ΕΕ C 156, της 28.6.2005, σχετικά με την Ανακοίνωση - Η επιστήμη και η τεχνολογία, κλειδιά του μέλλοντος της Ευρώπης, εισηγητής WOLF, καθώς και τη συμπληρωματική γνωμοδότηση για το ίδιο θέμα (CCMI/015 - CESE 1353/2004, εισηγητής Van IERSSEL, συνεισηγητής GIBILLIERI), ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

(11) INT 269 - CESE 1484/2005, σημείο 4.11

(7) Όλα τα στοιχεία που αναφέρονται στο σημείο αυτό προέρχονται από το έγγραφο: Key figures 2005, cit., σελ. 9-10.

(8) Βλέπε εισαγωγή στο έγγραφο «Key figures» 2005, σελ. 3, ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

3. Παρατηρήσεις για τις συστάσεις που αφορούν το ΠΠ

3.1 Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα

3.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις συστάσεις της επιτροπής αξιολόγησης, και τονίζει κυρίως τη σημασία μιας ευρύτερης συμμετοχής και δέσμευσης του βιομηχανικού τομέα ως προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου του Συμβουλίου της Βαρκελώνης. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί ευκολότερα εάν οι παραγωγικοί τομείς συμμετέχουν πιο ενεργά στις στρατηγικές επιλογές και στον προσδιορισμό των θεματικών τομέων όπου η αριστεία της ευρωπαϊκής έρευνας μπορεί να αναδειχθεί καλύτερα.

3.1.2 Για να διασφαλιστεί η εν λόγω συμμετοχή, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη μια προσπάθεια που να αποσκοπεί περισσότερο στην επικοινωνία και στη συμμετοχή των επιχειρήσεων, των οργανώσεων και των ενώσεων των παραγωγών, και στη διευκόλυνση της συμμετοχής των ΜΜΕ, με την αύξηση κατά τον τρόπο αυτό του υφιστάμενου ανωτάτου ορίου συμμετοχής του 13 % που δεν είναι καθόλου ικανοποιητικό. Λόγω της φύσης του το 7^ο ΠΠ και το πρόγραμμα πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία δεν πρέπει να θεωρούνται εναλλακτικά αλλά συμπληρωματικά και συνδυασμένης δράσης.

3.1.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα παραδοσιακά μέσα χρηματοδότησης αλλά και τα νέα ⁽¹²⁾ που ήδη προβλέπονται για το 6^ο ΠΠ δεν τροποποιούνται ουσιαστικά, για να μην δημιουργηθούν εξ απορροσείας νέοι φραγμοί πρόσβασης (όπως αυτοί που αντιμετώπισαν οι εμπειρογνώμονες στην αρχή του 6^{ου} ΠΠ), αλλά έχουν προσαρμοστεί με βάση την αποκτηθείσα εμπειρία για να καταστούν πιο εύχρηστα.

3.1.4 Τα Ολοκληρωμένα Σχέδια (IPs) και τα Ειδικά Σχέδια με στόχο την Έρευνα (STREPs), που χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση από τις ΜΜΕ, θα τελειοποιηθούν ώστε να διευκολυνθεί αργότερα η συμμετοχή τους. Οι τεχνολογικές πλατφόρμες και ακόμη περισσότερο οι *Joint Technology Initiatives* (Κοινές πρωτοβουλίες στον τομέα της τεχνολογίας) είναι ασφαλώς μέσα που ευνοούν την επίτευξη του στόχου αυτού. Τα *Δίκτυα Αριστείας*, που απολαμβάνουν της εκτίμησης και της ευρείας συμμετοχής πανεπιστημίων και δημόσιων ερευνητικών κέντρων, θα πρέπει να αναπτυχθούν κατά τρόπο που να ευνοεί περισσότερο τη συμμετοχή του βιομηχανικού τομέα και να χρησιμοποιηθούν ως μέσα για την περαιτέρω κινητικότητα των ερευνητών, με περισσότερες και καλύτερες ανταλλαγές μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

3.2 Η απλοποίηση της διαχείρισης και των διαδικασιών

3.2.1 Η απλοποίηση της διαχείρισης και των διαδικασιών είναι ένα θέμα που επανέρχεται σε κάθε ανανέωση των ΠΠ: έχουν σημειωθεί πολλές βελτιώσεις με την πάροδο των ετών, από τα διάφορα έγγραφα απλοποίησης έως το «συμβούλιο ακρόασης (*sounding board*)» των εκπροσώπων των μικρών μονάδων έρευνας

⁽¹²⁾ Πρβλ. σχετικά την υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (INT/309).

που δημιουργήσε ο επίτροπος Ροτσοκ, αλλά οι συγκεκριμένες προτάσεις δεν φαίνεται να συνέβαλαν στην επίλυση των δυσκολιών και των προβλημάτων που συναντούν οι συμμετέχοντες.

3.2.2 Με βάση τις εμπειρίες που συνέλεξαν οι εμπειρογνώμονες και, απευθείας, οι ενδιαφερόμενοι φορείς, η ΕΟΚΕ προτείνει να συγκεντρωθούν οι δυσκολίες που έχουν συναντήσει οι συμμετέχοντες στα σχέδια του τρέχοντος ΠΠ με συστηματικό τρόπο και να αξιολογηθούν με στόχο την πρόταση μηχανισμών περισσότερο στοχοθετημένων στην τρέχουσα πραγματικότητα. Με τον τρόπο αυτό θα ευνοηθεί η παράλληλη αξιολόγηση της ορθότητας των διαδικασιών και των διαδικασιών επίσημων ελέγχων και αξιολόγησης.

3.2.3 Ενδείκνυται μάλιστα, στις περιπτώσεις σαφώς προσδιορισμένων αναπτυξιακών σχεδίων, η ενσωμάτωση περιοδικών ελέγχων των δραστηριοτήτων και των προβλεπόμενων αποτελεσμάτων. Η χορήγηση των χρηματοδοτήσεων και η πορεία του ίδιου του σχεδίου θα πρέπει να συνδέονται με τους ελέγχους σε συγκεκριμένα και προκαθορισμένα σημεία ελέγχου.

3.2.4 Όσον αφορά τους όρους συμμετοχής και τη διοικητική και οικονομική διαχείριση, ενδείκνυται η χρήση κατευθυντήριων γραμμών περισσότερο διαρθρωμένων και μονοσήμαντης ερμηνείας για τις *Συμβατικές Συμφωνίες* μεταξύ των συμμετεχόντων, μεγαλύτερη ευελιξία και ελευθερία επιλογής για τον αιτούντα, διαγωνισμοί υποβολής προσφορών με σαφείς τύπους σχημάτων, δραστηριοτήτων και με σαφείς κατηγορίες των συμμετεχόντων.

3.2.5 Έχει διαπιστωθεί ότι μια σχετικά περιορισμένη ομάδα οργανώσεων έχει συμμετάσχει περισσότερες φορές σε διαγωνισμούς και σε πολλά προγράμματα, συχνά ως *Κύριος Αντισυμβαλλόμενος (Prime Contractor)*, και η συμμετοχή αυτή εκτιμάται σχεδόν στο ένα πέμπτο των σχεδίων ⁽¹³⁾. Αυτή η συγκέντρωση προκαλεί ορισμένες ανησυχίες: αφενός, μαρτυρεί τη δυσκολία συμμετοχής, ειδικότερα για κάποιον που αντιμετωπίζει για πρώτη φορά ένα διαγωνισμό έρευνας, αφετέρου, αποτελεί ένα όριο για την εφαρμογή νέων σχεδίων που αποσκοπούν σε ριζικές καινοτομίες και με ριψοκίνδυνο χαρακτήρα (όπως απαιτείται στη σύσταση 2).

3.3 Ενθάρρυνση της έρευνας

3.3.1 Οι όροι για την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε&ΤΑ εξακολουθούν να παραμένουν ασαφείς, και δεν έχουν προσδιοριστεί επακριβώς τα κίνητρα της αγοράς που θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός ενάρετου και συνδυασμένης δράσης κύκλου και κατά συνέπεια δεν μπορούν να θεθούν σε λειτουργία όπως θα έπρεπε. Φορολογικά κίνητρα, ενίσχυση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, διευκόλυνση των παρεμβάσεων κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, αποτελούν περισσότερο στόχους παρά λειτουργικά μέσα.

⁽¹³⁾ Five-Year Assessment, σελ.7, ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

3.3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει κυρίως την ευχή να αναπτυχθούν τα κατάλληλα μέσα που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος μεταξύ των ευρωπαίων ερευνητών, και να τεθούν σε εφαρμογή μέσα (από τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου ή τα επισφαλή κεφάλαια έως τις χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕ για πιστώσεις που ενθαρρύνουν την έρευνα) που να προωθούν τη μετάβαση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε συγκεκριμένες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

3.3.3 Η σύσταση για μεγαλύτερη συμμετοχή των υψηλής τεχνολογίας ΜΜΕ, την οποία συμπεριλαμβάνει πλήρως η ΕΟΚΕ όπως έχει ήδη αναφέρει σε πολλές γνωμοδοτήσεις της, πρέπει να υποστηριχθεί από ειδικά μέσα, που θα προστεθούν στις κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες, τις τεχνολογικές πλατφόρμες και τις δυνατότητες που παρέχει το πρόγραμμα «Ιδέες». Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να αποτελέσει η πτυχή αυτή τον πρωταρχικό στόχο καθώς και αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής κατά τη εφαρμογή της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού.

3.3.4 Για να ενθαρρυνθεί η πιο καινοτόμος έρευνα με στόχο ανταγωνιστικά αποτελέσματα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι επείγουσα η αντιμετώπιση των άλυτων προβλημάτων σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: αναφέρεται ειδικότερα η δημιουργία του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και σε νέους τομείς γνώσης, καθώς και η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας για την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων.

3.4 Οι ανθρώπινοι πόροι

3.4.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει πρωταρχική σημασία να καταστούν ελκυστικές οι σταδιοδρομίες στον επιστημονικό και τεχνικό τομέα μέσω της αξιολόγησης της φυσιογνωμίας του ερευνητή και σε κοινωνικό εκτός από οικονομικό επίπεδο. Η αυξανόμενη τάση να ολοκληρώνονται οι μεταπτυχιακές σπουδές και να διεξάγονται ερευνητικές δραστηριότητες σε άλλες χώρες, σε ακαδημαϊκά και μη περιβάλλοντα, αποτελεί μια μορφή κινητικότητας ασφαλώς θετική στην διαδικασία κατάρτισης των ερευνητών, διότι η ανταλλαγή γνώσεων και μεθόδων εργασίας είναι μία αναντικατάστατη διεργασία εμπλουτισμού. Ωστόσο μετατρέπεται σε κρίσιμο παράγοντα όταν η κινητικότητα καθίσταται μονής κατεύθυνσης, εάν στη χώρα καταγωγής ο ερευνητής δεν βρίσκει συνθήκες εργασίας, σταδιοδρομίας, κοινωνική καταξίωση και κατάλληλες οικονομικές συνθήκες που να ευνοούν την επιστροφή του⁽¹⁴⁾. Η Ευρώπη πρέπει να είναι ελκυστική σε όλα τα κράτη μέλη της ιδίως στους νέους που προτίθενται να ακολουθήσουν την σταδιοδρομία του ερευνητή. Ειδικότερα εκφράζεται η ευχή να διευκολυνθεί η είσοδος στην ΕΕ νέων πόρων που προέρχονται από αναδυόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Κίνας και της Ινδίας, ακόμη και μέσω κατευθυνόμενων ανταλλαγών.

3.4.2 Τα προγράμματα που αφορούν τους ανθρώπινους πόρους και την κινητικότητα δεν φαίνεται να επαρκούν για ένα άλμα ποιότητας ικανό να «προσελκύσει και να ανταμείψει τα καλύτερα talenta» όπως αναφέρεται στον πρώτο από τους βασικούς στόχους.

Δεν υπάρχει μια σαφής προοπτική για το καθεστώς «ευρωπαίους ερευνητή», που θα έπρεπε να αποτελέσει τη βάση αυτής της δράσης.

3.4.3 Πρέπει να εφαρμοστούν καινοτόμες πολιτικές για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσιμης κατάστασης: πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις για την ανάπτυξη της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στον επιστημονικό και μηχανολογικό τομέα, πράγμα που προϋποθέτει ότι στα λύκεια θα παρέχονται περισσότερα μαθήματα θετικής και τεχνικής κατεύθυνσης και ότι θα προωθούνται οι θετικές πανεπιστημιακές σπουδές. Ταυτόχρονα πρέπει να μειωθεί το ποσοστό των πτυχιούχων σε αυτούς τους τομείς που δεν έχουν απασχόληση συναφή με τις σπουδές τους (μία αρνητική κατάσταση ιδιαίτερα διαδεδομένη στα νέα κράτη μέλη και στην Ιταλία, την Πορτογαλία και την Αυστρία), αυξάνοντας την παρουσία των γυναικών ειδικότερα μεταξύ των ερευνητών (οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το ένα τρίτο του συνόλου, ενώ αποτελούν άνω του 63 % των πτυχιούχων στον επιστημονικό και μηχανολογικό τομέα)⁽¹⁵⁾, ώστε να καταστεί η επιστημονική σταδιοδρομία πιο ελκυστική.

3.4.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι πολιτικές αυτές, πρώτιστη ευθύνη των κρατών μελών, θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης ανάλυσης στο πλαίσιο της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού: πρόκειται πράγματι για ένα μέσο που εφαρμόζεται επωφελώς στα συστήματα της ανώτερης και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και έρευνας για την εκμάθηση των βέλτιστων πρακτικών, στις κατάλληλες μορφές «αξιολόγησης από ομότιμους» («peer review»), στις συντονισμένες δράσεις μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών, καθώς και στον προσδιορισμό πρωταρχικών θεμάτων διακρατικής έρευνας.

3.4.5 Το ποσοστό των ερευνητών στο εργατικό δυναμικό είναι πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο των ανταγωνιστικών χωρών (5,4 % στην ΕΕ έναντι 9,0 % στις ΗΠΑ και 10,1 % στην Ιαπωνία, αλλά όλα τα νέα κράτη μέλη και οι χώρες της Νότιας Ευρώπης δεν ξεπερνούν το 5,0 %), και η ηλικία των απασχολούμενων σε επιστημονικούς και μηχανολογικούς τομείς αρχίζει να αποτελεί πηγή ανησυχίας (35 % στην ηλικιακή ομάδα 45-64, αλλά έως και πάνω από 40 % σε ορισμένα κράτη μέλη, έναντι 31 % στην ηλικιακή ομάδα 25-34)⁽¹⁶⁾. Ένα στοιχείο που πρέπει να μελετηθεί είναι η εκτίμηση ότι σήμερα 150.000 ευρωπαίοι ερευνητές εργάζονται στις ΗΠΑ, και ότι για να επιτευχθεί ο στόχος της Βαρκελώνης κατά την προσεχή δεκαετία θα χρειαστούν 500.000 — 700.000 επιπλέον ερευνητές⁽¹⁷⁾.

3.4.6 Η ΕΟΚΕ συμπεριφέρει τη θέση της επιτροπής αξιολόγησης ως προς την ανάγκη να δοθεί στους ερευνητές μεγαλύτερη αυτονομία και ευθύνη (ενώ βέβαια τηρούνται οι δεοντολογικές αρχές), μεγαλύτερη προβολή στην επιστημονική σταδιοδρομία, καθώς και να εξασφαλιστεί περισσότερη διεπιστημονική κινητικότητα όχι μόνο στον χώρο αλλά και μεταξύ των διαφόρων τομέων, καθώς και ενσωμάτωση του συστήματος των υποτροφιών Marie Curie στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα και χρησιμοποίησή τους για την αύξηση της κινητικότητας στον τομέα της έρευνας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

⁽¹⁴⁾ Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα την άποψή της για το θέμα αυτό, τελευταία δε στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση της CESE 1484/2005, σημεία 4.12 και επόμενα.

⁽¹⁵⁾ Key figures 2005, cit.σελ. 53-57.

⁽¹⁶⁾ Key figures 2005, σελ. 47-51.

⁽¹⁷⁾ Five-Year Assessment, cit. σελ.12.

3.4.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει εξάλλου την προσπάθεια της Επιτροπής για τη δημιουργία της «Ευρωπαϊκής Χάρτας του Ερευνητή»⁽¹⁸⁾, που είναι το πρώτο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά εκτιμά ότι πρέπει να καταβληθεί περαιτέρω και συντονισμένη προσπάθεια από τα κράτη μέλη προκειμένου επιτευχθούν αποτελεσματικότερα και πιο εναρμονισμένα συστήματα κατάρτισης, σταδιοδρομίας, αποδοχών (συμπεριλαμβανομένων των συνταξιοδοτικών, φορολογικών και κοινωνικών εισφορών)⁽¹⁹⁾.

3.4.8 Η επίλυση του θέματος της αξιοπιστίας και της νομιμότητας της επιστήμης και της τεχνολογίας στην Ευρώπη, στο οποίο η ΕΟΚΕ αποδίδει μεγάλη σημασία, αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις προκειμένου να νομιμοποιηθεί ο ερευνητής και να αναγνωριστεί οικονομικά η δραστηριότητά του: για την επίτευξη του στόχου αυτού πρέπει επειγόντως να καθορισθεί μία ενεργός και συντονισμένη πολιτική μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών που να διαθέτει τα κατάλληλα μέσα και πόρους.

3.5 Η διαδικασία αξιολόγησης

3.5.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημαντική προσπάθεια που καταβάλλεται για τη βελτίωση της διαδικασίας αξιολόγησης από

την Επιτροπή, και που τεκμηριώνεται από μία σειρά εγγράφων με στόχο τη δράση των αξιολογητών. Το πραγματικό πρόβλημα συνίσταται εξάλλου στην λογική της εκ των υστέρων αξιολόγησης: εάν περιορίζεται στην επαλήθευση της συνοχής σχετικά με τους στόχους που έχουν εξαγγελθεί υπάρχει ο κίνδυνος να χαθεί ο πραγματικός στρατηγικός στόχος που είναι η αξιολόγηση του διαρθρωτικού αντίκτυπου των ΠΠ στο οικονομικό και ερευνητικό πανόραμα της ΕΕ, των προτεραιοτήτων που πρέπει να τεθούν και της επακόλουθης χορήγησης των πόρων.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να υιοθετηθεί μία σειρά δεικτών που θα μετρούν πραγματικά τις επιδόσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Οι δείκτες αυτοί επίδοσης της έρευνας θα πρέπει να επιτρέπουν τον υπολογισμό της αποτελεσματικότητας των δράσεων που χρηματοδοτούνται για τη συνολική ανάπτυξη της ΕΕ και τον προσανατολισμό των μελλοντικών δραστηριοτήτων κατά τρόπο συνεκτικό με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί. Είναι βέβαια σαφές ότι καμία αυτόματη αξιολόγηση δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κρίση των κατάλληλων εμπειρογνομόνων που διαφοροποιείται και προσαρμόζεται στις επιμέρους καταστάσεις.

Βρυξέλλες, 17 Μαΐου 2006.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ Σύσταση της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2005, σχετικά με την Ευρωπαϊκή Χάρτα του Ερευνητή και έναν κώδικα δεοντολογίας για την πρόσληψη ερευνητών, Επίσημη εφημερίδα της ΕΕ L 75/67 της 22.3.2005.

⁽¹⁹⁾ CESE 305/2004, γνωμοδότηση για την ανακοίνωση με θέμα «Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας», εισηγητής WOLF, ΕΕ C 110, της 30.4.2004.